

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 5859
Tarih: 16.03.2020

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifim gerekçesi ilişikte sunulmuştur. 16.03.2020

M. Danış Beştaş
Medet DANIŞ BEŞTAŞ
HDP Grup Başkanvekili
Siirt Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	- İnsan Haklarını İnceleme - Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Adalet
Tarih :	20 Mart 2020
Esas No: 2/2737	

TEMM KARILILAR ve KIRAKILAR BSK.LIGI
16 Mart 2020
Numara:

TEMM GELEN EVRAK
16 Mart 2020
No: 635897
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Mevcut ceza mevzuatında sayıları artan hasta tutuklular için hiçbir düzenleme soruna çözüm getirmedeği gibi uygulamada da sorunlar hiçbir biçimde aşılmış değildir. Oysa tutukluluk hali bir ceza değil bir önlemdir. Ancak cezaya dönüşmüş olan bu durum, hasta tutuklular açısından katmerlenmektedir. Hayatının son günlerini yakınları ile geçirmeleri gerekirken, cezaevinin hijyenden ve sağlık için elverişli tüm koşullardan yoksun, gerekli ve yeterli sağlık imkânlarından yararlanması engellenerek ve psikolojik olarak olumsuz koşullarda yaşamaya mahkûm edilen hasta tutuklular için Ceza Muhakemesi Kanununda bu sıkıntıları çözecek bir düzenleme yapılması elzem olmuştur.

Diğer yandan ülke çapında yaygınlaşan ve devletin de geniş kapsamlı önlemleri yürürlüğe koyduğu Covid 19 salgınının cezaevlerindeki mevcut riskleri artırdığı kuşkusuzdur. Halihazırda yüzlerce ağır hasta mahpus cezaevlerinin olumsuz koşulları içerisinde zaten risk altında olup, hijyen koşullarının olmadığı, yeterli ve gerekli gıdanın verilmediği cezaevleri için acil önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerin ise sadece ziyaret yasağından ibaret olamayacağı açıktır. Nitekim bugüne değin yapılan ziyaretler kapsamında salgının cezaevlerine sirayet edip etmediği bilinmemektedir. Bu bağlamda cezaevlerinden ilkin riskli grupların tahliyelerinin sağlanmamasının toplu ölümleri beraberinde getireceği açıktır. Bu nedenle halihazırda hasta olan tutukluların derhal salıverilmeleri ve uygun sağlık koşullarına kavuşturulmaları elzemdir.

Nitekim temel insan haklarının bir alt başlığı olan hasta hakları, insan haklarının sağlık hizmetine uyarlanması olarak değerlendirilmektedir. Hasta hakları; kaynağını uluslararası insan hakları belgeleri ve sözleşmelerinden almaktadır. Temel İnsan Hakları'nın bir alt başlığı olarak "hasta insanın" tıbbi müdahale ve tedavi gibi hayati bir alanda haklarını da tanımlamaktadır. Yine konusu yönünden sosyal haklar arasında ve tarihsel gelişimi yönünden "ikinci kuşak haklar" arasında sayılan sağlık hakkı, Anayasa'da "sosyal ve ekonomik haklar" arasında düzenlenmiştir. "Herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesi" ise devletin sağlık hizmetleri alanında kullanacağı planlama yetkisinin yöneleceği temel amaç olarak yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin sağlık hakkına ilişkin içtihadında yaşama ve maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme haklarıyla olan bağlantıya sık sık vurgu yapması da bu hakkın korunduğu ve birebir "yaşam hakkı" çerçevesinde değerlendirildiğinin bir göstergesidir. Ancak ne var ki; cezaevlerinde binlerce hasta mahpus, hasta haklarından mahrum bırakılmaktadır. Kamuoyu ile paylaşılan raporlara göre; Türkiye cezaevlerinde 400'ün üzerinde ağır hasta olmak üzere, sayıları 1400 civarında olduğu ifade edilen hasta mahpus bulunmaktadır. Yine İnsan Hakları Derneği (İHD) verilerine göre, Türkiye'de son 17 yılda en az 3502 hasta mahpus, ağırlaşan durumlarına rağmen tahliye edilmediklerinden cezaevlerinde yaşamlarını yitirmiştir. Adalet Bakanlığı'nın geçtiğimiz yıl kamuoyu ile paylaştığı verilere göre ise

2009 yılı itibariyle 8 yıl içerisinde hayatını kaybeden tutuklu ve hükümlü sayısı toplam 2 bin 300'dür. Cezaevlerinde yetersiz sayıda bulunan revirler, geç yapılan hastane sevkleri, kelepçeli muayene, kolluk güçlerinin hasta ile birlikte muayene alanına girmesi, hasta mahpusların sağlık ihtiyaçlarına göre beslenme düzenine erişememesi, bu sorunun büyümesine neden olmaktadır. Şimdi ise dünyayı etkisi altında alan ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından ilan edilen pandemi kapsamında cezaevinde bulunan hasta mahpusların risk altında bırakılmamaları önemli bir gündem haline gelmiştir.

Elbette cezaevinde risk grupları arasında 65 yaş üstü mahpuslar, hamile mahpuslar ile anneleri ile birlikte cezaevinde kalmak zorunda olan çocuklar mevcuttur. Bu nedenle cezaevlerinde alınacak acil önlemler kapsamında hasta mahpuslar ile 65 yaş üstü, hamile, çocuğu ile cezaevinde kalan mahpusların derhal tahliyesi ve kendilerine isnat edilen suçlar bağlamında denetimli serbestlik hükümleri ile seçenek yaptırımların gündeme alınması gerekmektedir. Devlet "yaşatma yükümlülüğü" çerçevesinde cezaevinde bulunan hasta mahpuslar ile 65 yaş üstü mahpuslar, hamile mahpuslar ve çocuğu ile birlikte kalmak durumunda olan mahpuslar ile cezaevinde kalan tüm mahpuslar için gerekli önlemleri almalı ve doğrultuda yasal düzenlemeleri de hayata geçirmelidir. Aksi halde telafisi imkânsız zararlardan doğacak olan tüm sorumluluk devlete ait olacak ve bu ağır vebal önlemini almayan idarenin olacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE-1: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda hükümlülerin ağır hastalığı halinde cezalarının infazının ertelenmesi düzenlenmiş iken benzer durumda olan kişilerin tutuklanması ya da tutukluluklarının devam ettirilmesini önleyecek bir kural mevzuatta bulunmamaktadır.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 100. Maddesinde tutuklama tedbirinin kullanımına ilişkin ilkeler belirlenmekle birlikte ceza yargılamasında tutukluluğun istisna, tutuksuz yargılamanın esas olmasına ilişkin zaman içinde yapılan yasal düzenlemelerin mahkemeler tarafından uygulamada çoklukla tersi yönde değerlendirmelerle uygulandığı da bilinmektedir.

Dolayısıyla, cezaevlerinde ağır hastalık koşullarında yaşamlarını sürdürmeye çalışan ve var olan hastalıkları bu koşullar nedeniyle ağırlaşan kişilerin yaşam haklarına yönelik büyük risk oluşmaktadır. Hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmayan bu kişilerin, tahliye edilmelerine yönelik açık bir düzenleme yapılması, tutukluların hastalık nedeniyle yaşam ve sağlık haklarının zarar görmesini önleyecek ve bir güvence getirecektir. Diğer yandan ülke gündeminde kaygı ile yaşanan ve devletin de ivedilikle en hızlı güvenlik tedbirlerini aldığı Covid 19 salgını cezaevinde bulunan hasta tutuklular açısından büyük bir risk teşkil etmektedir. Anayasa'nın 119 uncu maddesinde de salgın hastalıklar olağanüstü tedbirlerin alınması hükme bağlanmış olup bu bağlamda cezaevinde bulunan hasta tutukluların derhal salıverilmesi acil ve gereklidir.

Yine yaşlılar, hamileler, çocuklarıyla birlikte cezaevinde kalanların durumu da riskli olup bu sınıflandırmalara tabi olan tutukluların tahliye edilmeleri de elzemdir.

Öte yandan Covid 19 virüsünün öldürücü etkisinin yüksek olması "yaşam hakkı" temelinde cezaevlerinde bulunan diğer tutukluların adli kontrol şartıyla tahliye edilmelerini gündeme getirmektedir. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, insanlığa karşı suçlar, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kasten insan öldürme suçu ve aynı suçtan birden fazla kere cezaevinde bulunanlar ise en ağır adli kontrol hükümlerinin uygulanması sağlanmak üzere mevcut salgın hali müddetince tutuklular tahliye edilmelidir.

MADDE-2: Hükümlü olan hasta mahpusların sağlık erişim hakkının tesisi ve tedavi imkânlarının sağlanması elzemdir. Aksi halde bireyin yaşam hakkına açık bir müdahale teşkil edecektir. Salgın hastalıklarda en büyük risk oluşturan mekanlar kuşkusuz cezaevleridir. Bu bağlamda hasta hükümlüler ile risk altında olan 65 yaş üstü, hamile ve çocuğu ile cezaevinde kalmakta olan hükümlülerin derhal tahliye edilmeleri yaşam hakkı ve halk sağlığının tehlikeye atılmaması bağlamında son derece

elzemdir. Diğer hükümlüler için ise ilk etapta 3 ay süre ile pandeminin devam etmesi halinde ise 3'er aylık periyotlarla infaz ertelenmesi sağlanmalı; cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, insanlığa karşı suçlar, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kasten insan öldürme suçu ve aynı suçtan birden fazla kere cezaevinde bulunanlar için ise adli kontrol hükümleri devreye sokulmalıdır.

MADDE-3: Bu hüküm yürütme maddesidir.

MADDE-4: Bu hüküm yürürlük maddesidir.

**CEZA MUHALEMESİ KANUNU İLE
CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUNDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE-1: 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"(5) Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya sakatlık nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarındaki tedavi ve bakımının iyileşmesini sağlayamayacağı, ceza infaz kurumunda kalmasının hastalığının ilerlemesine sebebiyet vereceği veya artık tek başına ihtiyaçlarını karşılamasının mümkün olmadığı; tam teşekküllü devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi, üniversite hastanesi sağlık kurulu tarafından verilen rapor üzerine saptanan şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilemez. Tutuklunun ceza infaz kurumunda tedavi edilmesinin mümkün olduğuna ilişkin tam teşekküllü devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi, üniversite hastanesi tarafından verilen rapora tutuklu veya üçüncü dereceye kadar bir yakının itirazı halinde ilk raporu veren hastane dışındaki hakem bir hastanenin sağlık kurulu tarafından tekrar karar verilir.

Tutuklama kararı verilmesinden sonra maruz kaldığı ağır bir hastalık veya sakatlık nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği veya tedavisi, iyileşmesi, bakımının mümkün olmadığı tam teşekküllü devlet hastanesi, eğitim ve araştırma hastanesi, üniversite hastanesi sağlık kurulu tarafından verilen raporla tespit edilen tutuklu sanıklar hakkında tutuklama nedenleri ortadan kalkmış kabul edilerek tahliyelerine karar verilir.

Ülke çapında salgın hastalıkların baş göstermesi halinde ise cezaevinde bulunan hasta tutukluların derhal tahliyeleri sağlanır.

(6) Ülke çapında meydana gelen tehlikeli salgın hastalık veya hastalıklar kapsamında cezaevinde bulunan tüm tutukluların derhal salıverilmesine ve haklarında adli kontrol hükümleri ile seçenek yaptırımların uygulanmasına karar verilir. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, insanlığa karşı suçlar, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kasten insan öldürme suçu ve aynı suçtan birden fazla kere cezaevinde bulunanlar hakkında en ağır adli kontrol hükümleri uygulanır. Adli kontrol hükümleri ile seçenek yaptırımların ne şekilde uygulanacağı çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir. İlgili yönetmelikler işbu kanunun Resmi Gazetede yayımlanmasını izleyen üç gün içerisinde çıkarılarak yürürlüğe konulur."

MADDE-2: 5275 Sayılı Ceza ve güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16 maddesinin 6 ncı fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"(7) Ülke çapında meydana gelen tehlikeli salgın hastalık veya hastalıklar kapsamında; en büyük risk grubunu oluşturan hasta hükümlüler, 65 yaş üstü hükümlüler, hamile hükümlüler ile çocuğu ile birlikte cezaevinde kalmakta olan hükümlülerin derhal salıverilmesine ve haklarında denetimli serbestlik hükümleri ile seçenek yaptırımların uygulanmasına karar verilir. Denetimli serbestlik hükümleri ile seçenek yaptırımların ne şekilde uygulanacağı çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir. İlgili yönetmelikler işbu kanunun Resmi Gazetede yayımlanmasını izleyen üç gün içerisinde çıkarılarak yürürlüğe konulur.

(8) Yedinci fıkra kapsamı dışında kalan hükümlülerin ise cezalarının infazı 3 ay süre ile ertelenir. Salgın hastalığın yahut hastalıkların devam etmesi halinde ise 3'er aylık sürelerle infaz erteleme kararı verilir. İnfaz erteleme müddeti boyunca hükümlüler hakkında gerekli tedbirler alınarak adli kontrol hükümleri; cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, insanlığa karşı suçlar, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, kasten insan öldürme suçu ve aynı suçtan birden fazla kere cezaevinde bulunanlar hakkında ise en ağır adli kontrol hükümleri uygulanır. "

MADDE-3: Bu kanunu Cumhurbaşkanı yürütür.

MADDE-4: Bu kanun yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.